

Szemadám György kiállítása elé

2011. szeptember 15.

Vannak művészek, akik úgy érzik, hogy rátaláltak a nekik való eszmére meg a hozzá illő eszközökre s ettől kezdve ugyanazt a képet festik, ugyanazt a regényt írják, s teszik közzé különböző címeken. Ennek közismertek az előnyei: a vevők első pillantásra fölismerik az illető termékeit, közönség és alkotó kiegészítik egymás ízlését, így a piacfelügyelők, az ún. kritikusok pedig könnyedén elhelyezik a művészt a művészetipari szabványok, az izmusok üzleti-kereskedelmi rendszerében.

Szemadám György festészete – mint szinte minden kortársáé – az avantgardból indult, erről itt számos mű tanúskodik, aztán lassan átsorolt a kisebbséghez, azokhoz, akik fölismerték, hogy Duchamp midőn megteremtette, azonnal ki is merítette a gesztusművészet lehetőségeit. Az utókor legfőljebb utánlövésekkel próbálkozhat. Pl. belecsinálhat a múzeumban a mester vizeldéjébe – mondjuk a nők férfi-módra és viszont, vagy egyszerre és közösen és mellé, mindezt lehet filmezni, stb. – egyedül a körből nem lehet kilépni semmiképp. Ugyanígy lehetetlen meghaladni Malevics fehér alapra festett fekete négyzetét (1913). Neki magának sem sikerült, bár festett fehér alapra vörös négyzetet, fekete kört, keresztet és hasonlókat (1915-1920).

Az avantgard jellegzetesen kronosz művészet: a pillanatnak szól, s a következőben már el avul – halott. 1933-as önarcképén Malevics már egy, a kronoszban élő, mindenkori szellemi ember arcát és ruháját viseli...

Szerencsésebbnek vélt eszmetársainak sikerült Nyugatra menekülniök, ahol Piac istenasszony párnás karjaiban folytathatták a folytathatatlant – aminek jellemző módon fejlődés a neve.

Szemadámnak ez a kiállítása életművének különös csomópontja. Az emeleten láthatjuk híres madársorozatának számos szép darabját, mert ő A madárfestő, itt lent pedig őt magát számos példányban, beleszőve családjá a történetébe – dédszüleitől kezdve a gyermekeiig, akikkel számos közös művet alkotott – miként a mellékelt remek ábrák mutatják. Mintha az időt próbálná megragadni.

Melyiket?

A képeken sok a szöveg, olyannyira, hogy némelyiken az írás borítja a felület javát. Nem csupán vonalszövedék, hanem jelentés is. Az egyik kulcsszava a beavatás, amire minden szellemi ember vágyakozik és törekszik. E kiállítás csomójának ez a vágy a gubancolója, a csomó fonala pedig a képeken izzó egó.

Szemadámnak kedves írója Hamvas, itt is idézi.

A beavatás Hamvas szerint „*halál az anyagi természetben, születés a szellem világában. A beavatásban "nem történik semmi", csak az a felismerés, hogy én vagyok a halhatatlan lény. A beavatásban az ember leszűkült életének határait áttöri, és a lét egységét helyreállítja; életgyakorlattá teszi a teóriát;* Ez különösen fontos gondolat! A beavatott nem lesz szebb, okosabb, egészségesebb, mindössze Világosságra, a Világ Világosságára cseréli a lénye középpontjába furakodott sötétséget.

Jézus így tanította Nikodémuszt János evangéliumában: „*"Bizony, bizony mondom neked, ha valaki újra nem születik, nem látja meg Isten országát."* "Hogyan születhetik valaki, mikor már öreg?" – *vágott szavába Nikodémusz. "Csak nem térhet vissza anyja méhébe, hogy újra szülessék?" Jézus megmagyarázta: "Bizony, bizony mondom neked: Aki nem születik vízből és (Szent)lélekből, nem mehet be Isten országába.*

Ami testből születik, az test, de ami lélekből születik, az lélek.

Ne csodálkozzál, hogy azt mondtam neked: Újra kell születnetek." (Jn 3,3-7)

Vagyis testből lélekké kell születnünk – ezt fogalmazza úgy Hamvas, akinek a „*legnagyobb vágya volt egy lenni a tizenkettő között*”, hogy a beavatás a tulajdon lelkünk, a bennünk lakó „*halhatatlan lény fölismerése.*” Istenadta lelkünk révén lehetünk egyek embertársainkkal,

ahogy Jézus egy Édesapjával – Abba=Apu! – és a Teremtőnkkel is egyek lehetünk. A beavatás tehát az Isten-ember egység fölismerése és megvalósítása.

Az egyesülés roppant nehezen leküzdhető akadálya az én, az egó, a test, a siker, az elismerés, vagyis a külsőségek roppant bástyája.

Hamvas szerint az *én a bűnbeesett ember lényének sötét pontja, melyre látását Isten helyett irányította; Az ilyen ember nem szabad, hanem ál-személy, száma 0, Nem szellemi lény, hanem csak az életszomjúságban begyakorolt tulajdonságok szövevénye; valódi tartalma a tömeg, az Istennel közös otthon, az Egyház helyett. Ő is az újjászületést ajánlja: Isteni, valódi ~jét csak az érheti el, aki feladja.*

A konfesszióban átalakul személlyé, így lesz lényének középpontja Isten.

A festő-író ember egójától, önzésétől, hiúságától megszabadulva átlép a kairoszba és művész lesz. Nincs ennél nagyobb életküzdelem – folyamatos ima kell hozzá.

Ez a kiállítás ennek a harcnak a tanúja. Pillanatnyilag az én látszik fölényben lenni, de ez mindig így van. Nagyszerű, hogy a művész eljutott ide, erre a harctérre és csodálatos lesz, amikor majd győz és újjászületik.

Különlegesen szép jele a reménynek a Pólya-kép. A különféle fehérek gyönyörű alkalmazásával vezet abba a mélységbe, amit a harmonikus rajz is jelez: a kiterített Pólya valójában kereszthajós középkori templom alaprajza: Isten és ember közös otthona. Láthatjuk, hogy középpontjuk közös a pici virágban, a világ virágában.

Czakó Gábor író